

**Asia: HE 54/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi**

## **Uudenmaan elinvoimakeskuksen asiantuntijalausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle**

Uudenmaan elinvoimakeskus kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

### **Yleinen arvio esityksestä ja sen vaikutuksesta kotoutumiseen**

Uudenmaan elinvoimakeskus katsoo, että esitystä on kehitetty osin oikeaan suuntaan erityisesti suoritustapoihin liittyviltä osin. Keskeiset huolestamme liittyen kansalaisuuskokeen tarpeellisuuteen, vaikuttavuuteen ja mahdollisiin kielteisiin vaikutuksiin kotoutumiseen ja yhdenvertaisuuteen eivät kuitenkaan ole olennaisesti muuttuneet.

Kuten toimimme aikaisemmassa lausunnossamme esiin, on hyvin todennäköistä, että mahdolliseen kokeeseen valmistutuminen ja sen suorittaminen eivät lisää osallisuutta ja suomalaiseen yhteiskuntaan kiinnittymistä ja tänne kuulumisen kokemusta. Kansalaisuuskokeen käyttöönotto, siihen valmistautuminen ja osallistuminen saattavat lisätä psykologista stressiä, kohdistuen erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin.

On olemassa tutkimusnäyttöä, jonka mukaan kansalaisuuskokeiden ei ole todettu lisäävän integraatiota (kts. lähteet), vaan prosessi voi jopa hidastaa sitä erityisesti heikommassa asemassa olevien maahanmuuttajien osalta. Lisäksi useissa verrokkimaissa kansalaisuuden saaneiden määrät ovat kokeiden myötä pienentyneet ja kansalaisuuden saaminen on viivästynyt. Tällä puolestaan on suora vaikutus siihen, kuinka hyvin maahanmuuttaneet pääsevät täysimääräisesti osaksi vastaanottavaa yhteiskuntaa esimerkiksi poliittisen vaikuttamisen kautta.

Lisäksi tulisi pohtia, lisääkö yksittäisen monivalintakokeen suorittaminen yhteiskunnallisten arvojen tosiasiallista omaksumista. Ennen lain toimeenpanoa olisi syytä myös tutkia kuinka hyvin muissa maissa käytössä olleet mekaaniset kokeet ovat tosiasiallisesti mitanneet ihmisten integroitumista ja kuulumista uuteen yhteiskuntaan. Kuten esityksessäkin kuvataan, voi yhteiskuntatietoedellytys tukea kotoutumista, mutta yksittäinen koe ei yksinään kuvaa hakijan kokonaisvaltaista kykyä työllistyä ja toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Kansalaisuuskokeen rinnalle tai

7.5.2026

sijaan tarvitaan riittävää resurssointia kaikkiin kotoutumista tukeviin palveluihin ja panostusta vastaanottavan yhteiskunnan rakentamiseen.

Lisäksi haluamme tuoda esiin aikaisemman huomiomme siitä, että tilanteessa, jossa Suomen valtio etsii säästöjä ja pyrkii keventämään hallinnollista taakkaa sekä vähentää merkittävästi kotoutumisen edistämiseen käytössä olevaa rahoitusta, tulisi arvioida kriittisemmin onko kansalaisuuskokeelle uusine digijärjestelmineen todellista tarvetta. Jo nykyisin voimassa oleva kansalaisuutta hakevan henkilön kahdeksan vuoden maassaolo, toimeentuloedellytys, nuhteettomuus sekä Suomessa jo käytössä olevan verrattain haastavan YKI-testin läpäiseminen jatkossakin ovat näkemyksemme mukaan riittäviä kriteereitä kansalaisuuden saamiseksi.

Uudenmaan elinvoimakeskus katsoo, että kansalaisuuskokeen järjestämisestä ja tulevien vuosien päivitystarpeista aiheutuvia kustannuksia, tulisi arvioida kriittisemmin suhteessa kansalaisuuskokeesta arvioidusti saatavaan hyötyyn. Lisäksi tulisi tarkastella tämän vaikutusta Suomen houkuttelevuuteen ja maakuvaan kokonaisuudessaan. Yleisesti kokeen vaikutusta muun muassa yhdenvertaisuuden toteutumiseen, kansalaisuushakemusten käsittelyaikoihin sekä osallisuuden tunteeseen tulisi myös seurata systemaattisesti osana prosessia. Arvioon tulisi sisällyttää myös hakijoiden kokemukset.

## **Kansalaisuuskokeen yhdenvertaisuus ja erityisjärjestelyiden huomiointi**

Kuten aikaisemmassa lausunnossamme toimme esiin, ei hakijoiden henkilökohtaiset olosuhteet, kuten taloudellinen tilanne, oppimisvaikeudet tai muut vastaavat tekijät, saa muodostua kohtuuttomiksi esteiksi kansalaisuuden edellytyksien täyttämiseksi. On hyvä, että uudessa esityksessä on pyritty vastaamaan näihin seikkoihin.

Pidämme kannatettavana, että esityksen mukaisesti yhteiskuntaosaamisen osoittaminen onnistuisi myös suomen- tai ruotsinkielisten ylioppilas- tai korkeakoulututkintojen kautta kansalaisuuskokeen sijaan. Samalla katsomme, että myös suomeksi tai ruotsiksi suoritettujen ammatillisten opintojen perustutkintojen huomioiminen voisi tulla kyseeseen, erityisesti huomioiden, että ammatillisen tutkinnon suorittaminen on esitetty esimerkiksi kotoutumisen tavoitteeksi ilman huoltajaa saapuneille alaikäisille maahanmuuttaneille.

Lisäksi esityksessä on otettu hyvin huomioon säädökset poikkeusmahdollisuuksista sekä erityisjärjestelyistä vamman, terveydentilan, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeuden tai muun painavan syyn perusteella. Samoin kannatamme alaikäisten sekä yli 65-vuotiaiden rajaamista lain ulkopuolelle.

Kannatamme esitystä, että kansalaisuutta hakeville turvattaisiin mahdollisuus maksuttomaan oppimateriaaliin kokeeseen valmistautumista

7.5.2026

varten ja että materiaalin tiedot perustuisivat yhteiskuntaorientaatiossa tarjottaviin tietoihin. Samalla Uudenmaan elinvoimakeskus tuo kuitenkin esiin, että kokeen digitaalinen toteutustapa luo tarpeen varmistaa, että Suomeen muuttavat saavat kokeeseen tarvittavien tietojen lisäksi myös tarvittavat taidot esimerkiksi osana kotoutumiskoulutusta tai yhteiskuntaorientaatiota, jotta he voivat pärjätä myös digitaalisessa koetilanteessa.

Kokeen toteuttaminen standardoitusti monivalinta- ja väittämäkysymyksiin perustuen on järkevää. Aikaisemmassa lausunnossamme toimme esiin, että lisäksi tarvitaan vaihtoehtoisen suorittamismuodon mahdollistaminen hakijoille, jotka eivät perustellusta syystä voi osallistua kansalaisuuskokeeseen kirjallisesti tai digitaalisesti. Uudenmaan elinvoimakeskus pitää hyvänä nyt esityksessä esiin nostettuja mahdollisuuksia suorittaa kansalaisuuskoe vaihtoehtoisilla tavoilla, kuten suullisesti tai osallistumalla johonkin koulutukseen.

Samoin kannatamme esitystä kokeen järjestämisestä hakijan valinnan mukaan suomeksi tai ruotsiksi B1-kielitaitotasolla.

Uudenmaan elinvoimakeskus kannattaa esityksen huomiota siitä, että kansalaisuuskokeen tason tulee yleisestikin olla sellainen, että Suomessa asuttu aika antaa hyvät valmiudet selviytyä siitä itsenäisellä opiskelulla. Liian vaikea koe voi johtaa maksullisten valmennuspalveluiden syntymiseen, ja tämä vaarantaisi vähävaraisempien yhdenvertaisia mahdollisuuksia suorittaa koe hyväksytysti. Samasta syystä kannatamme kirjausta siitä, että kokeen maksun tulee olla kohtuullinen; kansalaisuuden hakeminen ei saa olla riippuvaista henkilön varallisuudesta, erityisesti koska kansalaisuuden hakeminen vaatii hakijalta myös maksullisen kielitestin suorittamista.

Maksuihin liittyen haluamme tuoda esiin, että emme kannata esitykseen kirjattua kohtaa oikaisuvaatimuksen maksullisuudesta. On selvää, että maksullisuus voi estää joidenkin ihmisten mahdollisuuksia hakea oikaisu tilanteessaan. Uudenmaan elinvoimakeskus katsoo, että oikaisuvaatimus on oleellinen osa ihmisen oikeusturvaa Suomessa, ja tästä syystä se tulisi tässä tilanteessa taata ilmaiseksi. Kokeen uusimisoikeus ei poista oikaisuvaatimuksen tarvetta, etenkin huomioiden, että myös kokeen uusiminen on maksullista.

## **Kokeen järjestämisestä vastaava taho ja saatavuus**

Uudenmaan elinvoimakeskus kannattaa, että Maahanmuuttovirasto tulee vastaamaan kansalaisuuskokeen hallinnoinnista, valvonnasta ja kehittämisestä. On järkevää, että virasto, joka vastaa kansalaisuusasioista laajemmin, ottaa myös siihen liittyvän kokeen vastuulleen. Samassa toistamme edellisessä lausunnossamme esiin nostamamme huolen, että uuden tehtävän toteuttamiseksi Maahanmuuttovirastolle tulee kohdentaa myös riittävä pysyvä resurssi kokeiden hallinnointiin ja kokeiden säännölliseen toteutukseen koko Suomessa.

7.5.2026

Kannatamme esitystä, jossa kansalaisuuskokeen laatisi ja sitä kehittäisi jokin Suomen yliopistoista olemassa olevat yhteiskuntaorientaation materiaalit ja B1-kielitaitotaso huomioiden. Oikean kielitaitotason määrittämiseksi tulee kokeen suunnittelussa nähdäksemme hyödyntää lisäksi paitsi kotoutumisen ja koulutuksen myös kielenopetuksen ja selkokielen asiantuntijoita.

Kannatamme lisäksi esitystä asiantuntijatoimikunnan perustamiseksi ja samassa toistamme aikaisemman lausuntomme huomion, että toimikunnassa tulisi olla edustus kotoutumisen ja koulutuksen asiantuntija-alojen lisäksi myös kolmannelta sektorilta. Lisäksi ryhmässä tulisi olla mukana Suomeen muuttaneiden edustus ja kokeen laatimisessa tulisi kuulla Suomeen muuttaneita kokemusasiantuntijoita. Esityksessä mainitaan kokeen ennakkotestaaminen ja haluamme tässä yhteydessä nostaa esiin, että koetta tulisi testata aidossa ympäristössä Suomeen muuttaneiden kanssa ennen kokeen käyttöönottoa. Lisäksi suositamme kansalaisuuskokeen pilotointia myös Suomessa syntyneillä henkilöillä. Näin voidaan varmistua siitä, että koe ei ole liian vaikea ja se testaa syvällisempää ymmärrystä ulkoa opittujen asioiden sijaan.

Uudenmaan elinvoimakeskus pitää hyvänä, että esityksessä on nostettu esiin kansalaisuuskokeiden järjestämistiheys ja koetilaisuuksien määrän mitoittaminen tarpeiden mukaan. Tässä haluamme tuoda esiin, että resurssoinnissa on erityisesti huolehdittava kapasiteetin varmistaminen erityisesti väkirikkaalla pääkaupunkiseudulla, jotta jonot kansalaisuuskokeisiin eivät kasva kohtuuttomiksi.

## Lähteet

*Long-Term Heterogeneity in Immigrant Naturalization: The Conditional Relevance of Civic Integration and Dual Citizenship*, Vink, Tegunimataka et al.

*Synthesis Report Integration and Naturalisation Tests. The New Way to European Citizenship*, van Oers

Tämä asiakirja KEHA/6801/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/6801/2026 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Kyntölä Laura 07.05.2026 10:44

Hyväksyjä Helenius Minna L 07.05.2026 12:40